

3. Versace—Official Website | Fashion Clothing & Accessories. [Electronic resource]. Access mode: www.versace.com
4. Dolce & Gabbana—Official Site and Online Store. [Electronic resource].—Access mode: www.dolcegabbana.com
5. Giorgio Armani Clothing & Accessories for Unisex – Official Website. [Electronic resource]. – Access mode: www.amani.com
6. Moshino Online Store – Spring Summer 17 collection. [Electronic resource]. – Access mode: www.moshino.com
7. Fendi Official Site. [Electronic resource].—Access mode: www.fendi.com
8. Miu Miu – Women’s Designer Collection. [Electronic resource]. – Access mode: www.mytheresa.com

УДК [811.111+811.161.6] : 81' 366.55

Л. М. Ясногурська,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

КОНЦЕПТОСФЕРА ЗРАДА У ЗІСТАВНО-ТИПОЛОГІЧНОМУ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

У статті досліджуються соціо-оцінні концепти та морально-етичні поняття у когнітивно-дискурсивному, психосемантичному та лінгвокультурологічному вимірах. Окреслено лінгвоаксіологічний ракурс ЗРАДИ з позицій його функціонування у системі християнських цінностей та з огляду на прескриптивно-нормативні та стереотипні його підвалини. Звернуто увагу на можливості категоризації ЗРАДИ у художніх текстах, політичній та ідеологічній комунікації, текстах БІБЛІЇ та фольклору.

Ключові слова: концепт, ЗРАДА, дискурс, метафора, концептуальна структура.

КОНЦЕПТОСФЕРА ИЗМЕНЫ В СОСТАВИТЕЛЬНО-ТИПОЛОГИЧЕСКОМ И ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОМ ПРЕДСТАВЛЕНИИ (НА МАТЕРИАЛЕ УКРАИНСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ)

В статье исследуются социо-оценочные концепты и морально-этические понятия в когнитивно-дискурсивном, психосемантическом и лингвокультурологическом измерениях. Определен лингвоаксиологический ракурс ИЗМЕНЫ с позиций его функционирования в системе христианских ценностей, учитывая прескриптивно-нормативные и стереотипные его устои. Обращено внимание на возможности категоризации ИЗМЕНЫ в художественных текстах, политической и идеологической коммуникации, текстах Библии и фольклора.

Ключевые слова: концепт, ИЗМЕНА, дискурс, метафора, концептуальная структура.

CONCEPT SPHERE OF BETRAYAL IN COMPARATIVE, TYPOLOGICAL AND LINGVO CULTURAL ASPECTS (ON THE MATERIALS OF UKRAINIAN AND ENGLISH LANGUAGES)

The article deals with social, evaluative and ethical concepts in cognitive, discursive, psychosemantical and lingvo cultural dimensions.

Semantic concertual field of BETRAYAL takes an important place in its diversified semantic categorization in different languages and cultures, in historical and etymological concept reconstruction, in setting its synonymous and antonymous, hyper-hyponymic and distributive relationships with such concepts as FIDELITY, VENGEANCE, TRUTH, LIE, HONOR, etc.

The author examines the epistemological, philosophical, ideological and religious principles of BETRAYAL in different linguocultural segments and its conceptualization due to the military conflict in eastern Ukraine, conflict and dialogue of languages and cultures reflected in social media and various genres of Internet communication (compare the view of opposition press on betrayal and traitors).

This article determines linguoaxiological aspect of BETRAYAL from the standpoint of its functioning in the system of Christian values and in view of prescriptive, normative and stereotypical foundations. The attention is paid to the possibility of categorization of BETRAYAL in literary texts, political and ideological communication, Bible texts and Folklore (zoomorphic, fitomorphic, betrayal artefact code), in etnostereotype and invective attributes (collective, individual and imaginative nicknames and insulting nicknames, especially politonyms). It is worth examining this concept by using modern techniques of computer lexicography and data corps of English, German and Ukrainian.

Key words: concept, BETRAYAL, discourse, metaphor, conceptual structure.

Постановка проблеми. Сучасні лінгвістичні студії спрямовані на дослідження мови як засобу відображення національної ментальності, культури, світобачення та розгляду мовних одиниць з урахуванням знань про світ. Важливим є поєднання дискурсивного, лінгвокультурологічного і зіставного аспектів дослідження, оскільки такий підхід уможливує висновки про загальнолюдські, спільні властивості, а також національно-специфічні відмінності у вербалізації та семантичному наповненні важливих аксіологічних і етичних категорій, як культурномаркованих, до яких належить і концепт ЗРАДА.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі наявні праці, присвячені моделюванню концепту ЗРАДА та зіставленню уявлень про зраду різних етносів, зокрема виконані на українському фольклорному матеріалі [7]; на матеріалі російських та англійських народних балад [11]. Здійснено спроби дослідити згаданий концепт на фразеологічному матеріалі англійської [13] та іспанської [4] мов, на матеріалі англійськомовних заголовків [12]; у порівняльному аспекті [15]. Семіотичний підхід застосовано в дослідженнях Н. Ф. Хайруліної, яка розглядає семіотичні складові образу Юди Іскаріота (на прикладі творів Лесі Українки, Ольги Кобилянської, Віктора Домонтовича) [10]. Низку праць присвячено аналізу вербалізації уявлень про зраду в мовній картині світу. У роботі Н. Ю. Панфілової представлено результати дослідження мовних засобів вираження концепту *зрада / treachery* в українській та англійській мовах, зокрема в аспекті поняття державницької зради [9].

Постановка завдання. У сучасній лінгвістичній парадигмі особливо актуальним є аналіз змісту різноманітних текстів, з урахуванням когнітивних структур, які розкривають специфіку актуалізації досліджуваних концептів. Мета нашої розвідки полягає у дослідженні концепту ЗРАДА в дискурсивному та лінгвокультурологічному аспектах на матеріалі англійської та української мов. Предметом дослідження є мовні одиниці на позначення концепту ЗРАДА в лінгвокультурологічному середовищі англійської та української мов, а також у контексті релігійного та політичного дискурсів. Актуальність теми пропонованої студії визначається необхідністю комплексного вивчення зв'язків між окремим фрагментом картини світу та його відображенням у МКС на різних структурних рівнях.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні можна стверджувати, що концепт ЗРАДА належить до ключових концептів української культури. Як відомо, існує низка чинників, що свідчать про важливість концепту для певної лінгвокультури, яким відповідає аналізований концепт. Він містить великий об'єм знань носіїв мови та має тривалу історію, про що також

свідчать багатозначність ключових лексем на позначення поняття про зраду та існування у них великої кількості синонімів, які репрезентують даний концепт; наявність словотворних дериватів, що широко вживаються як самостійно, так і у складі фразеологізмів; співвіднесеність концепту ЗРАДА з різними концептосферами, пов'язаними з релігією, філософією, культурою, історією українського, а також і англійського етносів. До таких чинників О. Левченко додає частотність появи імені аналізованого концепту в асоціативних реакціях [5, с. 145–158].

Культурно-ритуальні концепти відзначаються обов'язковою сакралізацією смислу. На думку В. В. Жайворонка, для етнокультурного концепту характерні «з одного боку, тісне переплетіння сакралізованих буттєвих речей, використовуваних ритуалами, обрядами, звичаями, отже наділених у людській уяві певними прикметами, з другого – відбиттям їх у слові, виразі, які набувають сакралізованого (ритуального) значення» [3, с. 192].

Ще одним із параметрів, за яким визначають належність до ключових концептів культури, є часта появи імені концепту в різноманітних назвах. В українському лінгвокультурному просторі натрапляємо на значну кількість функціонування імені концепту в назвах художніх творів, як-от: І. Смолій «Зрада» (оповідання, 1959); С. Кононенко «Зрада» (роман, 2002); Б. Бойчук «Гуцульська зрада» (роман, 2012); С. М. Курило-Шванс «Вірність і зрада» (збірка новел, 1997); Л. В. Добровольська «Любов і зрада» (поетична збірка, 1999); А. П. Кожухар «Любов і зрада» (проза, 2007); І. М. Макаров «Любов і зрада» (повість, 2007); М. Л. Родинченко «Зрада і кара» (художньо-історична повість, 2006) та ін.

У біблійному дискурсі зради належить не тільки до міжособистісної сфери людських стосунків, а й до духовної (зрада Бога) і, таким чином, передбачає існування щонайменше двох учасників. Зради відтворюється у певних конфліктних ситуаціях, що спричиняють зміни в якості стосунків між суб'єктом і об'єктом дії (з позитивного на негативне). Суб'єктом виступає особа чи група осіб, наділених певними якостями і характеристиками, які ініціюють цю дію. Об'єктом дії є особа чи група осіб, на яких спрямована дія.

В. В. Денисюк звертає увагу на те, що «тема зради і зречення Ісуса Христа знайшла вираження і в кількох ФО відповідної тематики: *вірний як Іуда в середу; зрікся як апостол Петро Христа*» [2, с. 74]. Така біблійна символіка присутня в багатьох мовних картинах світу. Так, У. О. Савельєва стверджує, що: «У творах англійських авторів також спостерігається привнесення зради до гриха, причому апеляція до Біблії проводить аналогію між зрадником і Люцифером, дияволом: *«She and I were silent, for many a minute. «Lucifer – Star of the Morning!» she went on, «thou art fallen. You – once high in my esteem – are hurled down: you – once intimate in my friendship – are cast out. Go!»* (Sh. Bronte «Shirley»)» [14, с. 170].

Н. С. Медвідь стверджує, що: «До парадигми лінгвокультурного поля «Іуда» входить лінгвокультурема «осика», оскільки на ній повисівся біблійний зрадник» [6, с. 197]. Зазначений автор аналізує народні символічні значення лексеми *осика*, вказуючи, що: «Сполучення «осиковий листок» осмислюється у тексті одночасно з двома протилежними фоновими семами «втіха душі» та «пересторога від зради», які викликані асоціативними зв'язками: *листок/краса, воля; осика/зрада: «Зелений листочок з волі... на ній багато написано, лише треба вміти те все прочитати. На ній написано надзвичайну поему, що стрясє душу, – поему про сонце, вітер, волю, життя... і поему про зраду... якщо той листочок осиковий»* (І. Багрянний)» [цит. за 6, 197]. Окрім того, Н. С. Медвідь виокремлює лінгвокультурему «сад Гетсиманський», яка є назвою твору Івана Багряного і в якому вона «функціонує з символічним значенням «зрада/страждання». У тексті біблійна лінгвокультурема «сад Гетсиманський» постає символом домівки, яка стала країною зла, де на кожному кроці підстерігає зрада, страх, байдужість, сталінські репресії; людської душі, у якій співіснує любов і зрада» [6, с. 197].

Н. Ю. Панфілова вважає, що «одним із символів зради є півень. Сама лексична одиниця *півень (cock)* не використовується для позначення зради чи зрадника, але, як зазначають словники символів, «...історією, яка наклала відбиток на символізм цього птаха, стала легенда, що півень своїми криками відрікся від Христа його учня, майбутнього апостола Петра». Саме тому образ півня пов'язаний зі знаком відречення. Наприклад: *«Читав...про відступництво Петра, що зрікся Вчителя, за ким півень прокрав двічі. На цій місці стара мати здригнула... наче їй справді вчувся крик того півня чорної, глухої ночі, що віщував зраду...»* (І. Багрянний) [8, с. 242]. Згадана авторка стверджує, що наявна «низка метафорично осмислених зоонімів, а саме, *змія, гад, гадина, гадюка, гадюченя, гадя, єхидна, скорпіон*, які містять сему «підступний» та в переносному значенні використовуються на позначення злої, підлої, підступної людини, яка зрадила чи може зрадити» [8, с. 242]. На аналогічні алузії звертає увагу У. О. Савельєва, досліджуючи авторські метафори: «...порівняння того, хто зрадив, зі змією відсилає до Біблійного тексту – зрада асоціюється з підступністю змія в Едемському саду» [14, с. 170]. Для англійськомовної картини світу виокремлюються лексеми *snake, serpent, viper, reptile, copperhead*. «В англійській мові фіксуються й інші зооніми на позначення зрадника. Завдяки фразеологічному звороту *rats desert/ forsake/ leave a sinking ship* лексема *rat* (пацюк) має переносне значення «зрадник», «боягуз», «ренегат», напр.: *...a guy like Morrow – they don't just stay a rat while they're a kid. They stay a rat their whole life* (J. D. Salinger). Стийкий зворот, до складу якого входить дієслово *to rat: to rat on sb* означає зраду комусь, штрейхрейхерство» [8, с. 243].

Важливий шар в номінаціях зради і зрадників становить антична традиція. В англійській мові синонімом до слова *traitor* (зрадник) є одиниця *Brutus*, утворена від прізвища римського воєначальника Марка Юнія Брута; лексема *catilinarian* позначає того, хто, як і Катиліна, зумишляє проти уряду [9, с. 445]. Н. Ю. Панфілова звертає увагу на міжмовну асиметрію, стверджуючи, що «в українській літературі образ Брута, який начебто втілював у собі вищі республіканські чесноти, часто ідеалізувався. Наприклад, в поемі «І мертвим, і живим...» [9, с. 444–445].

Однак для кожної мовної картини світу характерні специфічні символи зради й зрадників. Так, в англійській картині світу символами зради і зрадників стали номінації *Benedict Arnold, Bolo, quisling* [9, с. 443]. Колораціоністська діяльність норвезького політика В. Квіслінга під час другої світової війни стала причиною виникнення одиниці *quisling* (квіслінг), що використовується на позначення зрадника свого народу: *Society has adopted a number of terms to express its dislike for this, and especially those who betray us by lying: Judas, quisling, traitor etc.* [9, с. 443]. В українській мові ім'я Квіслінга теж апелязувалось, а зазначена одиниця функціонує на позначення зрадників свого народу, що догоджають чужоземним завойовникам: «*Бо тяжко довести, що об'єднання революціонерів з перекінчиками, з кандидатами на власовців або «льовальних співробітників» більшовизму, з засадничими ворогами революційної акції, з бувишими чи майбутніми квіслінгами, може піти на користь визвольного руху* (Д. Донцов)» [9, с. 443]. Однак, треба зазначити, що одиниці *квіслінг* не властива висока частотність, хоча приклади вживання зустрічаються у сучасних текстах, зокрема в інтернет-комунікації: «*Ми не переможемо агресора, аж поки не виявимо «квіслінгів» у високих ешелонах влади*» (<http://gorodok-rada.org.ua/node/4125>).

Н. Ю. Панфілова звертає увагу на зміну семантики лексеми *власівець*: «У сучасному суспільстві розуміння зазначеної одиниці набуває іншого забарвлення» [9, с. 444]. Вона наводить міркування Дмитра Рибаківа (стаття «Герої та (або) колораціоністи: по той бік міфу» [Дзеркало тижня № 41 (620) 28 жовтня – 3 листопада 2006]: «Досить довго слово «власівець» було синонімом зрадника і боягуза. Мужність, із якою воювали бійці РОА [«Русская освободительная армия»],

змушує засумніватися в тому, що саме страх змусив їх надягти німецьку форму» [9, с. 444]. Національно-специфічним символом зради в українській мовній картині світу є *хрунь* (зазначена одиниця утворилася від прізвища історичної особи Прикарпаття – Микити Хруня, який зраджував своїх виборців у 19 столітті). Дотичним до вербалізації концепту ЗРАДА є український національно-специфічний символ *тітушки*.

У сучасному політичному дискурсі (політичних тестах до 2013 року) використовуються інвективні номінативні одиниці, які містять сему «зрада»: Важливими семантичними аспектами негативної презентації політичного опонента є також семи «продажність», «керованість» (*кремлядь, депутани, фашистські прихвосні, Тягнибакс*); «зрада» (*професійний кидала* (про Ю. Тимошенко), *псевдо помаранчева союзниця, Іудиченко, Юдиченко*), «фашизм» (*наишти, послідовниця Адольфа Алоїзовича*), «єврейські корені» (*Жидюля, Хазаров*) [1, с. 12]. Г.С. Барна вказує про наявність «семи «зрада»» у низці номінацій: «Інші номени цієї групи засвідчують такі додаткові значення: *янучари, янучарня* (актуалізована сема «зрада»), *юльки, юлевіри* (наївність), *жульфани, юлісти* (зомбованість), *юлеботи* (примітивність), *юлькануті, юлегофрени* (психічні відхилення)» [1, с. 14]. Основними семами в лексичному значенні номенів, що вказують на політичних опонентів і актуалізуються в результаті непрямой номінації, є семи «зрада», «обман», «шахрайство», «продажність», «нездатність», «фіктивність» тощо [1, с. 14].

Розглядаючи поняття державницької зради, Н. Ю. Панфілова доходить висновку про те, що «у розумінні поняття зради носіїв української та англійської мов специфічним для останньої є зв'язок державної зради з монархією, що відбивається у структурі ключових лексичних одиниць» [9, с. 442]. За законами Великої Британії *high treason* – це злочин або зрада, спрямовані проти королівської влади: «*Offences constituting high treason include plotting the murder of the sovereign; committing adultery with the sovereign's consort, with the sovereign's eldest unmarried daughter, or with the wife of the heir to the throne; levying war against the sovereign and adhering to the sovereign's enemies, giving them aid or comfort; and attempting to undermine the lawfully established line of succession*».

А в українській мові на позначення подібного усвідомлення зрадницької діяльності сформувались стійкі сполучення *зрада національних інтересів* та *зрада* (інтересів) *українського народу*, що активно використовуються у засобах масової інформації [9, с. 443].

Цікаві спостереження про міжмовні паралелі наведено в романі Є. Кононенко «Зрада»: «*Спочатку виникли проблеми з перекладом назви спектаклю. В англійській мові існує базато слів: treason зрада батьківщини або справі життя, betrayal – зрада другові, adultery – подружня зрада. Але жодне з англійських слів не може бути таке трагедійно всеохопне, як українське. І російські слова – вероломство, предательство, измена – не в змозі передати тої концентрації думок, почуттів і всього іншого, як коротеньке українське слово. В ньому – вся нелегка трагічна доля українського народу. І, варто відзначити, що саме внаслідок гастролей аматорського колективу «Трясиспис» на американських теренах слово зрада почало входити до щоденного вжитку актуальної американської мови подібно до слів gorylka, pysanka, baba...» (Є.Кононенко, «Зрада»).*

Висновки дослідження. Отже, доводимо висновку, що таке явище, як зрадництво, є складовою внутрішнього світу людини, а концепт ЗРАДА належить до базових концептів англійської та української лінгвокультур. Аналізований концепт належить до етичних концептів, оскільки відображає осмислення певних аморальних дій і вчинків людей. В біблійних текстах він актуалізується стосовно як міжособистісної сфери людських стосунків, так і стосовно сфери духовної, прирівнюється до гриха і, відповідно, вважається одним з найбільш негативних оцінюваних вчинків. Аналіз мовного матеріалу уможливило висновок про те, що сфера виявлення зради дуже широка: феномен зради характеризує як саму людину, так міжособистісні й соціальні стосунки. Головна відмінність осмислення зради в аналізованих текстах політичного дискурсу полягає в тому, що англійський етнос поняття державної зради асоціює з монархією, а український – зі зрадою інтересів українського народу.

Перспективи подальших розвідок. Перспективи дослідження вбачаємо у вивченні лексикографічної об'єктивації та метафоричної репрезентації концепту ЗРАДА.

Література:

1. Барна Г. С. Семантичні особливості номінації політичного опонента як засобу його дискредитації [Електронний ресурс] / Г. С. Барна // Філологічні студії, 2013. – № 6. – Ч. 2. – Режим доступу : <http://journal.kdpu.edu.ua/filstd/article/view/643/0>
2. Денисюк В. В. Адам в українській фразеології / В. В. Денисюк // Актуальні проблеми філології та перекладознавства: збірник наукових праць. – Випуск шостий / головний редактор М. Є. Скиба; відповідальний за випуск М. М. Торчинський. – Хмельницький : ХмЦНП, 2013. – Частина перша. – С. 62–74.
3. Жайворонок В. В. Українські обрядові мовні формули на етнокультурному тлі / В. В. Жайворонок // Слово. Фраза. Текст. – М. : Азбуковник, 2002. – С. 182–195.
4. Жох І. П. Емотивність фразеологічних одиниць з лексемами *toro, cierno, cara* в іспанській мові / І. П. Жох // Мова і культура. – 2011. – Вип. 14, т. 3 – С. 186–192.
5. Левченко О. Герої нашого часу: стереотипні уявлення лінгвоспільнот, відображені в порівняннях / О. Левченко // Etnolingwistyka i międzykulturowa komunikacja. Zeszyt naukowy. – Lublin, 2014. – Т. 1. – S. 145–158.
6. Медвідь Н. С. Православно-християнські лінгвокультуреми як елементи образності української соціально-психологічної прози I половини ХХ століття (соціально-психологічна проза) / Медвідь Н. С. // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. Вип. 18 / ред.: А. Загнітко; Донець. нац. ун-т. – Донецьк, 2009. – С. 195–198.
7. Молодичук О. А. Мовностилістичні засоби концепту коханця / зрада в українських народних баладах / О. А. Молодичук // Філологічний вісник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини : збірник наукових праць / відп. ред. Г. І. Мартинова. – Умань : Візаві, 2013. – Вип. 4. – С. 81–89.
8. Панфілова Н. Ю. Зооніми в українській та англійській мовах у лексичному полі концепту зради / Н. Ю. Панфілова // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 9. Сучасні тенденції розвитку мов. Випуск 1. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – С. 241–245.
9. Панфілова Н. Ю. Особливості вербалізації концепту Зрада / Treachery в українській та англійській мовних картинах світу [Електронний ресурс] / Н. Ю. Панфілова // Сучасні дослідження з іноземної філології. – 2010. – Вип. 8. – С. 440–448. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sdzif_2010_8_66
10. Хайруліна Н. Ф. Семіотичні складові образу Юди Іскаріота (на прикладі творів Лесі Українки, Ольги Кобилянської, Віктора Домантовича) [Електронний ресурс] / Н. Ф. Хайруліна // Літератури світу: поетика, ментальність і духовність 2016. – Вип. 7. – С. 110–117. – Режим доступу : journal.kdpu.edu.ua
11. Бадьина К. Ю. О некоторых особенностях реализации национальной концептосферы традиционной культуры (на материале русских и английских народных баллад) [Електронний ресурс] / Бадьина К. Ю. // Наука и современность. – 2010. – № 2–3. URL : <http://cyberleninka.ru/article/n/o-nekotoryh-osobennostyah-realizatsii-natsionalnoy-kontseptosfery-traditsionnoy-kultury-na-materiale-russkih-i-anglijskih-narodnyh> (09.12.2016).

12. Кузнєцова Г. В., Кузнєцова І. В. Концептуальний аспект озаглавлення (на матеріалі сучасного англомовного дискурсу) / Г. В. Кузнєцова, І. В. Кузнєцова // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки (Мовознавство). – 2010. – С. 186–190.

13. Саварцева Н. В. Фразеологическая репрезентация этического концепта «Предательство» в английском языке / Н. В. Саварцева, Ю. В. Красноперова, В. В. Тарасенко // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 2–3. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/frazeologicheskaya-reprezentatsiya-eticheskogo-kontsept-a-predatelstvo-v-angliyskom-yazyke> (09.12.2016).

14. Савельева У. А. Архетипическое единство «Предательство-верность» в авторских метафорах (на материале русского и английского языков) [Электронный ресурс] / У. А. Савельева // Lingua mobilis. – 2009. – № 2 (16). – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/arhetipicheskoe-edinstvo-predatelstvo-vernost-v-avtorskih-metaforah-na-materiale-russkogo-i-angliyskogo-yazykov> (09.12.2016).

15. Савельева У. А. Ценностные характеристики концепта «Предательство» в русской и английской лингвокультурах [Электронный ресурс] / У. А. Савельева // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 6. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/tsennostnye-harakteristiki-kontsept-a-predatelstvo-v-russkoy-i-angliyskoy-lingvokulturah> (09.12.2016).

УДК 811.133.1:378.147.091.33

И. Н. Яценко,

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, г. Харьков

ГИБРИДНОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ИЗУЧЕНИЮ ЯЗЫКОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Статья посвящена рассмотрению целесообразности, типологии и составляющих инновационного гибридного обучения, сочетающего компоненты аудиторного и дистанционного обучения. Анализируются три программы гибридного обучения на французском языке, с участием в них автора в качестве студента, методиста и разработчика.

Ключевые слова: методика преподавания, дистанционное обучение, гибридное обучение, программа обучения.

ГІБРИДНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Стаття присвячена розгляду доцільності, типології і складових інноваційного гібридного навчання, яке поєднує компоненти аудиторного та дистанційного навчання. Аналізуються три програми гібридного навчання французькою мовою, з участю в них автора в якості студента, методиста і розробника.

Ключові слова: методика викладання, дистанційне навчання, гібридне навчання, програма навчання.

HYBRID INSTRUCTION AS AN INNOVATIVE APPROACH TO LANGUAGE TEACHING AND LEARNING AT UNIVERSITY

The article considers suitability, typologies and constituents of the innovative hybrid instruction, which combines components of classroom and distance learning. Three programs of hybrid instruction in French are being analyzed, with the author participating as a student, a methodologist and a developer. This is the program of the course «Information and communication technologies in teaching languages» of the University of Lyon Lumière Lyon-2 Magistracy; a cooperative program for French teachers professionalization PRO-FLE by the Embassy of France in Ukraine and the Ministry of Education of Ukraine; a mini-program of hybrid training developed by the author for students of the Foreign Languages Department of Karazin Kharkiv University for the 2nd term in 2015-2016 academic year.

Key words: teaching methods, distance learning, blended learning, hybrid instruction, training programs.

На современном этапе реформы высшего образования в Украине предусмотрено значительное сокращение количества аудиторных часов работы в пользу научно-исследовательской деятельности преподавательского состава и самостоятельной работы студентов. В условиях перехода от парадигмы традиционного образования к парадигме автономизации и индивидуализации процесса обучения [1, с. 13] острую **актуальность** приобретает методологическая организация самостоятельной познавательной деятельности студентов в контексте новых технологий обучения, поскольку огромное количество доступных ресурсов повышает необходимость направляющей экспертной и консультативной роли преподавателя [2, с. 61]. Широкие перспективы в этом плане предоставляет так называемое гибридное (смешанное) обучение, сочетающее компоненты аудиторной формы обучения и дистанционного обучения посредством компьютерных технологий, поскольку именно развитие компьютерных технологий становится сегодня определяющим фактором успеха самостоятельной работы [4, с. 5].

Объект нашего исследования – процесс гибридного обучения в высшей школе.

Предмет исследования – специфика, типология и компоненты гибридного обучения.

Цель этой статьи – проанализировать феномен гибридного обучения, выделив его основные составляющие, а также охарактеризовать **материал** 3-х программ гибридного обучения в контексте французского и отечественного образования. Это программа курса «Информационно-коммуникационные технологии в обучении языкам» магистратуры Лионского университета Лион-2 Люмьер; совместная программа профессионализации преподавателей французского языка PRO-FLE Посольства Франции в Украине и Министерства образования Украины; мини-программа гибридного обучения, разработанная автором для студентов факультета иностранных языков университета имени В. Н. Каразина на 2-й семестр 2015-2016 учебного года.

Первые программы гибридного обучения появились в Соединенных Штатах (blended learning) [4, с. 6] и Европе на рубеже XX-XXI веков [3, с. 15]. Причем уже в 2010 г. Доклад американского департамента образования свидетельствует о том, что учебные результаты студентов, обучающихся по программам гибридного обучения, в среднем превышают результаты студентов традиционной стационарной формы обучения [6, с. 53].

Гибридным обучением называют разнообразнейшие учебные программы, включающие аудиторные и дистанционные формы работы с применением электронной платформе обучения и личностно-ориентированного подхода [3, с. 6]. Их широкое распространение в высших учебных заведениях сегодня связано с необходимостью использования в учебном процессе новейших онлайн-ресурсов, а также с потребностью индивидуализации обучения и преодоления ограничений аудиторной формы работы с растущим количеством студентов [2, с. 62]. Помимо этого, причины, обусловившие разработку таких программ ГО во множестве вузов, можно условно разделить на три группы: педагогические, пространственно-временные и финансовые. Среди педагогических причин выделяется необходимость перехода от традиционной